

**«Едіге Тұрсыновтың ғылыми мұрасы қазіргі гуманитарлық ғылымдардың
әдіснамалық контексінде»**

**Е.Д. Тұрсыновтың туғанына 80 жыл толуына арналған халықаралық
ғылыми-теориялық конференция**

МАТЕРИАЛДАРЫ

22 сәуір, 2023 жыл

МАТЕРИАЛЫ

**Международной научно-теоретической конференции,
посвященной 80-летию со дня рождения Е.Д. Турсунова**

**«Научное наследие Едыге Турсунова в контексте методологических проблем
современной гуманитарной науки»**

22 апреля, 2023 года

MATERIALS of the

International scientific and theoretical conference

dedicated to the 80th anniversary of the birth of E.D. Tursunov

**«Scientific heritage of Edyge Tursunov in the context of methodological issues of modern
humanities»**

22 april 2023

Алматы, 2023

УДК 001(063)
ББК 72
Е 31

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФИЛОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТІ

ЖАМБЫЛ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ФОЛЬКЛОРЫ МЕН ӘДЕБИЕТІН ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ОРТАЛЫҒЫ

М.О. ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ

Жауапты редакторлары: филология ғылымдарының кандидаты *Қ. Жаңабаяв*,
филология ғылымдарының кандидаты *Ж.С. Рақыш*

Е 31

Едіге Тұрсыновтың ғылыми мұрасы қазіргі гуманитарлық ғылымдардың әдіснамалық контексінде: Е.Д.Тұрсыновтың туғанына 80 жыл толуына арналған халықаралық ғылыми-теориялық конференцияның материалдары. – Научное наследие Едыге Турсунова в контексте методологических проблем современной гуманитарной науки: Материалы Международной научно-теоретической конференции, посвященной 80-летию со дня рождения Е.Д. Турсунова. – Scientific heritage of Edyge Tursunov in the context of methodological issues of modern humanities: Materials of the International scientific and theoretical conference dedicated to the 80th anniversary of the birth of E.D. Tursunov. – Алматы, 2023. – 432 б.

ISBN 978-601-230-124-3

Жинақта «Едіге Тұрсыновтың ғылыми мұрасы қазіргі гуманитарлық ғылымдардың әдіснамалық контексінде» атты Е.Д. Тұрсыновтың туғанына 80 жыл толуына арналған Халықаралық ғылыми-теориялық конференцияға ұсынған баяндамалар жарияланды. Авторлар өз мақалаларында Едіге Тұрсыновтың ғылыми мұрасының Қазақстан фольклортану, әдебиеттану және өнертану, мәдениеттану саласын дамытудағы ролін анықтайды. Гуманитарлық ғылымдар мәселелеріне қызығатын қауымға арналған.

В сборнике опубликованы доклады, представленные на международной научно-теоретической конференции «Научное наследие Едыге Турсунова в контексте методологических проблем современной гуманитарной науки», посвященной 80-летию со дня рождения Е.Д. Турсунова. Авторы статей раскрывают роль научного наследия Едыге Турсунова в развитии фольклористики, литературоведения и искусствоведения, культурологии Казахстана. Предназначено всем, кто интересуется проблемами гуманитарной науки.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-601-230-124-3

© М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты, 2023

МАЗМҰНЫ – СОДЕРЖАНИЕ – CONTENTS

ПЛЕНАРЛЫҚ МӘЖІЛІС – ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ – PLENARY SESSION

Түймебаев Ж.Қ. Құттықтау сөз	8
Матыжанов К.С. Ғалым туралы сөз	13
Ыбыраев Ш. Е. Тұрсыновтың зерттеу әдістемесі және қазіргі фольклортану ғылымының даму тенденциялары.....	15
Орозобекова Ж.К. Сказительское искусство: Контаминация в героических эпосах.....	20
Азибаева Б.У. Архаическое мировоззрение и профессиональная деятельность баксы	32
Önal M.N. Türk dünyasının ortak değerleri: zümürdü anka masal örneği.....	42
Бисенғали З.-Ғ.Қ. Профессор Е.Т. Даригұлұлы фольклорлық тұлғалар бейнесі туралы	50
Приветствие профессора И.И. Земцовского	54
Выступление профессора А.Б. Кунанбаевой	55
Нуркатов А. Приветственное слово.....	56

СЕКЦИЯЛЫҚ МӘЖІЛІСТЕР – СЕКЦИОННЫЕ ЗАСЕДАНИЯ – SECTIONAL SESSIONS

СЕКЦИЯ 1. *Е.Д. Тұрсынов еңбектерінің ұлттық және әлемдік ғылыми кеңістіктегі тарихи-мәдени маңызы*

СЕКЦИЯ 1. *Историко-культурное значение трудов Е.Д. Турсунова в национальном и мировом научном пространстве*

SECTION 1. *Historical and cultural significance of the works of E.D. Tursunov in the national and the world scientific space*

Шаймерденова Н.Ж. Идеи Е. Турсунова в контексте современных научных поисков тюркско-славянского этноязыкового ландшафта Казахстана	61
Елеманова С.А. Труды Е.Д. Турсунова как методологическое основание современного этномузыкознания в Казахстане	66
Жанабаев К. Некоторые методологические подходы Е. Турсунова и устная теория Пэрри-Лорда.....	71
Иманов М.К. Образ безумца в эпосе « Книга моего деда Коркута».....	88
Рамазанова А.Х. Переиздание романических дастанов в Турции в период модернизации (на материале дастана «Арзу-Камбар»)	107
Эфендиева Ч. О паремической основе азербайджанских фольклорных текстов.....	113
Guliyev N. Azerbaycan dilli sanal sosyal ortamda koronavirus pandemisinin folklorik tezahürleri	118
Шахрияр Г.Ф. Эпические формулы в эпосе об Едигее.....	125
Qasimova A.M. Collection, Publication and Research of the dastan «Gachag Nabi»	134

Әлмұхан Р.Т. Қазақ ғылымында бақсы типінің зерттелуі.....	141
Әбжет Б. Бақсы мен шамандықтың дүниеге келуі туралы тұжырымдар: Е.Тұрсыновтың зерттеуі негізінде	145
Булдыбай А.С. Эпос «Манас» в контексте мировой культуры.....	150
Сәкен С.И. «Едіге» жырының тарихилығы	158
Рақыш Ж.С. Қазіргі фольклордағы жанрлар трансформациясы	164
Әуесбаева П.Т. Қазақ фольклорындағы әңгімеші типі.....	170
Ақан А.Ү. Постфольклордың ғаламтор мен әлеуметтік желідегі көрінісі	177
Жақан Д.С. Мұң-шер өлеңдеріндегі жоқтаушы типі	182
Пангереев А.Ш., Дауылова Ж.Т. Шернияз ақын және оның дәуірі.....	190
Балтымова М.Р. Түркі тілдес халықтардың балаларға арналған фольклорлық шығармаларының тәрбиелік сипаты	199
Сәрсек Н. Қазақ және түрік мақал-мәтелдеріндегі әйел концепті.....	207
Әкімова Т.Т. «Ер Тарғын» жырының зерттелу тарихы	214
Салтақова Ж.Т. Қазақ шежіре жырларындағы уақыт пен кеңістік ұғымы.....	218
Мурсалимова Н.М. Қолжазба қорындағы айтыс жанрының жиналу тарихы	226
Оралбек А. Халық ақыны Әбдіғали Сариевтің шығармашылық портреті	230
Сманова Е. Қолжазба қорларындағы бесік жырының жиналуы мен жариялануы	239
Жолдыбаев О.М. Тойбастар жанрының ерекшеліктері	245
СЕКЦИЯ 2. <i>Е.Д. Тұрсыновтың кешенді-концентристік көзқарасы және қазіргі ғылыми гуманитарлық білімді зерттеудегі әдіснамалық мәселелер</i>	
СЕКЦИЯ 2. <i>Комплексно-концентрический подход Е.Д. Турсунова и методологические проблемы современных научных исследований гуманитарного знания</i>	
SECTION 2. <i>Complex-concentric approach of E.D. Tursunov and methodological issues of modern scientific researches on humanitarian knowledge</i>	
Şafiyeva Әfşan Heydər qızı. Әрәб xilafətinin orta asiyaya yürüşləri.....	253
Məhərrəmovə S.S. Qərbi hun imperiyası	262
Əhmədov R.V. Eftəlilər dövləti.....	273
Hasanov Y.L. Economic Relations Between The Republic Of Turkey And Soviet Russia In The 1930s.....	278
Əsədovə A.V. Azərbaycan respublikasının işğaldan azad olunan ərazilərində tarixi abidələrini və muzeylərini bərpası haqqında.....	285
Cəlalzadə B.M. Oğuz Yabqu Dövləti	293
Əhmədovə Şəhla Müzəffər qızı. Qaraxanlılar dövləti.....	300
Курбанова Д.А., Курбанов М.К. Методы исследования общетюркского наследия в трудах Е. Турсунова	309
Кондубаева М.Р. Комплексно-концентрический подход как базовый в системе	

синергетической методологии трёхязычного образования	315
<i>Жанабаев К., Мауленов А. А.</i> Едыге Турсунов – исследователь тюрко-монгольского фольклора	321
<i>Ali Yakici Gazi, Jumataeva A.</i> Kazak-Türk edebiyatında kadın imajinin oluşumu.....	335
<i>Сембин М.К.</i> Мустафа Шокай в отечественной историографии	340
<i>Салаватова Ф.Р.</i> Романтизм в поэзии Шайхзады Бабича	345
<i>Омарова А.К.</i> Образ баксы в казахском оперном искусстве	350
<i>Қазтуғанова А.Ж.</i> Қазақтың көне күйлері: мифологиялық аспект	361
<i>Байбек А.</i> Комплексное изучение стилевых особенностей выдающихся творцов Арки в системе музыкального образования.....	370
<i>Шотанова Г.А. Ужкенов Е.М.</i> Казахстан в колониальный период глазами российских историков XIX века	379
<i>Медерова Д.Е.</i> Эпиграфикалық ескерткіштерде сақталған жоқтау өлеңдер (экспедициялық материалдар негізінде)	386
<i>Жалғасбаева Қ.Б.</i> Қазақ халқының жыраулық поэзия дәстүрі	393
<i>Онқалбаева Н.</i> Мұхтар Мағауин шығармашылындағы этностық мотив (Қыпшақ аруы) ...	399
<i>Ақажан Б., Бердібай А.Р. С.Үмбетбаев</i> шығармашылығындағы бақсылық сарынның айшықты үлгісі ретіндегі «Қобызым» әні.....	406
<i>Кушкимбаева А.С. Е.Тұрсынов</i> еңбектеріндегі «тотем» ұғымы және қазіргі цифрлық жүйе	419
Конференцияның қорытынды резолюциясы	425

«Едіге Тұрсыновтың ғылыми мұрасы қазіргі гуманитарлық ғылымдардың әдіснамалық контексінде» Е.Д. Тұрсыновтың туғанына 80 жыл толуына арналған халықаралық ғылыми-теориялық конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

Ұйымдастыру комитеті жарияланып отырған мақалалардың мазмұнына жауап бермейді.
Оргкомитет конференции не несет ответственность за содержание публикуемых статей.
The Organizing Committee of the conference is not responsible for the content of published articles.

Конференция ҚР ҒЖБМ Ғылым комитеті қаржыландырған АР09261377 «XV-XVIII ғасырлардағы жыраулар поэзиясының көркемдік-анықтаушы жүйесін, «формулалық стилистикасын» және грамматикасын зерттеу. Жиілік сөздік» (2021-2023) және АР14871567 «Қазақ постфольклоры: генезисі, семантикасы және жанрлар трансформациясы» (2022-2024) атты ғылыми-зерттеу гранттық жобалар аясында өткізілді.

Конференция проведена в рамках грантового финансирования Комитета науки МНВО РК научно-исследовательского проекта АР09261377 «Исследование художественно-определяющей системы, «формульной» стилистики и грамматики поэзии жырау XV-XVIII веков. Частотный словарь» (2021-2023) и АР14871567 «Казахский постфольклор: генезис, семантика и жанровая трансформация» (2022-2024).

The conference was held within the framework of grant funding Science Committee of the MSHE of the RK of the scientific and research project АР09261377 «Research of the artistic-determinative system, «formulaic stylistics» and grammar of Zhyrau XV-XVIII centuries. Frequency dictionary» (2021-2023) и АР14871567 «Kazakh postfolklore: genesis, semantics and transformation of genres» (2022-2024).

Жауапты шығарушы Е.А. Сманова
Компьютерде беттеген А. Жұмағалиев

Басуға 06.06.2023 қол қойылды.

Пішімі 84x108 ¹/₁₆

Қаріп түрі «Times New Roman».

Көлемі 27,0 баспа табақ.

Таралымы электронды түрде.

ISBN 978-601-230-124-3

9 786012 301243